

## UZZIŅAI

Iekļaujoša izglītība ir izglītības veids, kurā ir nodrošinātas vienādas izglītības iespējas visiem bērniem, jauniešiem un pieaugušajiem neatkarīgi no tā, kādas ir cilvēka spējas, vajadzības vai veselības stāvoklis. Iekļaujošās izglītības mērķis ir mazināt barjeru, uzlabot mācību rezultātus un novērst diskrimināciju.

Avots: Izglītības un zinātnes ministrija

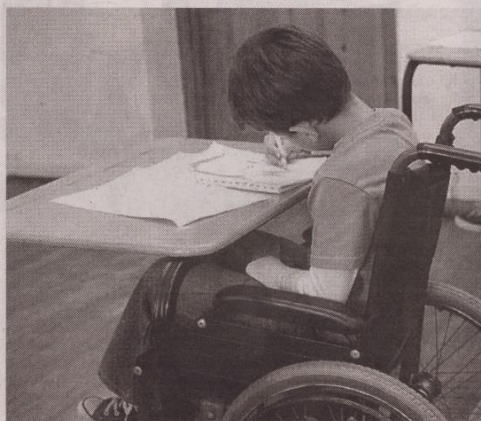
**Latvijas izglītības attīstības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam noteic mērķtiecīgi virzīt iekļaujošās izglītības īstenošanu Latvijā. Izglītības un zinātnes ministrija definējusi, ka no 2023. gada 1. septembra notiek izšķiršanās, kā tiek risināts jautājums par speciālo izglītību.**

piemēri, jo tie iedvesmo.”

Arī pedagoges, kas strādā ar klasēm, kurās īsteno iekļaujošo izglītību, uzsver, ka bērnam, kuram vajadzīgs šāds mācību veids, ir svarīgi pēc iespējas ātrāk to saņemt. Cēsu Bērzaines pamatskolas – attīstības centra skolotāja Inese Aide teica: “Zēl, ka daļa bērnu pie mums nonāk ļoti vēlu, tikai piektajā klasē. Skolēns līdz tam jau tik daudz ko ir pārcietis.”

Diskusijas dalībnieki atzina, ka, veidojot iekļaujošās izglītības modeli, svarīga ir gan pedagoga, gan vecāku, gan sabiedrības izglītošana. Lai iekļaujošā izglītība būtu iespējama, svarīgi ir vairāki aspekti: sabiedrības izpratne, atbilstošs bērnu skaits klasē, individuāla pieeja, zinoši pedagogi un arī atbalsta personāls, kā arī pietiekams finansējums.

# Iekļaujoša skola ir iespēja visiem



dzēt un mācīties visiem sadzīvot.”

Elizabete Vectirāne uzsvera: “Bērni, esot kopā, ne tikai mācās, bet apgūst dažādas dzīvē noderīgas prasmes, ņem piemēru cits no cita, bērni iemācās to netveramo, vārdos neizsakāmo, kas veido viņus kā personības. Turklāt skolēni, kuri redz, cik dažādi esam, aug par sociāli atbildīgiem līderiem. Tā ir papildu vērtība, jo viņi griebs maimīt lietas, nebūs koncentrēti tikai uz sevi, saviem sasniegumiem, viņi būs elastīgāki un tolerantāki jebkurā vidē. Tāpēc būs ieguvēji.”

## Iespējas un vērtības pedagogam

“Īstenojot iekļaujošo izglītību, skolotāji iegūst iespēju sevi pilnveidot, nemitīgi meklēt jaunus rīkus, kā sekmīgi īstenot mācību procesu,” sacīja Cēsu Bērzaines pamatskolas – attīstības centra direktora vietniece izglītības jomā Laura Kalniņa. “Manuprāt, nekas nevar būt aizraujošāks pedagogijā kā iespēja eksperimentēt, mainīt un līdzdarboties kopā ar jauniešiem cilvēkiem, parādot pasauli pavisam citādi. Tas, protams, no pedagoga prasa atnākt uz klasi vismaz ar diviem variantiem, kā vadīt mācību stundu, spēt nodibināt ar ikvienu skolēnu personisku saikni un noticēt bērna spējam.”

Zigmunds Ozols vērtēja, ka tas no pedagoga prasa spēju būt elastīgam, pieņemt bērnu tādu, kāds viņš ir, pielāgoties, un ir pedagogi, kam tas ir grūtāk, bet citiem padodas vieglāk: “Nozīmīga ir pedagoga izglītība, zināšanas, arī pašinicīatīva.” Savukārt Ivo Rode uzsvera, ka pedagogiem ir svarīgs mācību iestādes vadības atbalsts viņu radošajām idejām: “Tad viņi ļaujas domu lidojumam.”

Sarmīte Gaikē secināja: “Galvenās vērtības, kuras ir būtiskas visiem skolotājiem, kas strādā iekļaujošā izglītībā, uzņemties atbildību par visiem izglītojamajiem, ir šādas: dažādība tiek uzskatīta par resursu un vērtību; atbalsts visiem izglītojamajiem; skolotāju gaidas ir vienlīdz augstas par visu izglītojamo sasniegumiem; sadarbība un komandas darbs, un personīgā profesionālā pilnveide.” □

## IVETA ROZENTĀLE

Iecerēts, ka katrā novadā ir viena skola ar speciālo izglītību, savukārt pārējās ir vispārējās skolas, kurās var īstenot iekļaujošo izglītību. Jautājums, vai Latvija ir gatava šādām izmaiņām izglītības sistēmā.

Par to Cēsu Bērzaines pamatskolas – attīstības centra rīkotajā diskusijā “Iekļaujoša skola” runāja Cēsu novada vispārīgizglītojošo un speciālo skolu direktori, skolotāji, atbalsta personāla pārstāvji, skolēnu ar un bez speciālam vajadzībām vecāki, kā arī iekļaujošās izglītības privātas skolas pārstāve.

## Jālauz stereotipi

Cēsu Bērzaines pamatskolas – attīstības centra direktors Zigmunds Ozols atgādināja, ka Latvijas Universitātes pētījums liecina - Eiropā 6-7% no kopējā nepilngadīgo iedzīvotāju skaita ir bērni ar speciālam vajadzībām.

Latvijā šobrīd ir iekļaujošākā sabiedrība, kāda tā jebkad ir bijusi, tāpēc ceļš uz iekļaujošu izglītību ir likumšķarīgs, atzina Cēsu Jaunās skolas direktors, Cēsu novada domes deputāts un Izglītības un sporta komitejas priekšsēdētājs Ivo Rode. Pašvaldības Izglītības pārvaldes speciāliste Diāna Briede vērtēja, ka stereotipi, kas daudz gadu gaitā veidojušies, ir traucējoši. Rīgas Torņkalna Privātais vidusskolas dibinātāja, kura izveidojusi iekļaujošās izglītības skolu, Elizabete Vectirāne piebilda, ka aizspriedumus veido tieši pieaugušie: “Bērniem nav aizspriedumu. Mēs paši veidojam stereotipus skolā, jaunajā paaudzē. Kad bērni ienāk mūsu skolā vecākajās klasēs, var redzēt, ka iepriekšējā mācību iestādē sajūti sabiedrībā valdošos stereotipus, tur iekļaujami bērni kļuvuši par izstumtajiem. Esmu par to, ka ir jāizglīto sabiedrība kopumā, un to var darīt ar spēcīgiem, pozitīviem

## Individuāla pieeja skolēnam

E. Vectirāne uzsvera, ka ir jāizprot visu bērnu vajadzības, lai saprastu, kādā veidā bērni ar īpašām vajadzībām var mācīties vispārējā skolā: “Jāsāk ar bērnu vajadzībām, viņu diagnozi izpratni, atbalsta personāla nodrošināšanu, izprotot situāciju. Nemas tik lieli resursi un finanses tam nav nepieciešamas. Strādājot jau ar to, kas ir, tikai pārmainot kauliņus citās vietās, sanāk cita spēle un uzvara ir iespējama. Turklāt valsts likumdošana ir ļoti labi piemērota jau tagad, lai iekļaujošā izglītība var strādāt veiksmīgi.”

Tāpat diskusijas dalībnieki vērtēja, kas būtiski, uz ko tiek likts uzsvars, izglītojot skolēnus. Šobrīd bieži vien tiek vērtētas tieši apgūtas zināšanas, bet Zigmunds Ozols uzsvera, ka zināšanu apjoms neaplicina intelektuālās prasmes, kas būs nepieciešamas bērnam tālāk dzīvē. Elizabete Vectirāne vērtēja, ka nereti tās zināšanas, ko apguva viņas paaudzē, vairs nav aktuālas, un ir jautājums, vai tas, ko apgūst skolēni šodien, viņiem noderēs pēc 20 un 30 gadiem: “Visiem nav nepieciešams visu apgūt vienādā apjomā. Tāpēc pedagogus aicinu koncentrēties uz prasmēm, un arī izglītības sistēmai būtu svarīgi uz to virzīties.” Arī vecāki uzsvera, ka svarīgi, lai izglītības programma ir piemērota bērnam, lai viņam ir sajūta, ka viņš var izdarīt. Jāteic, jaunais izglītības models, kas tiek ieviests Latvijā un ir balstīts kompetencēs, ir solis tuvāk šādai pieejai.

## Problēma - trūkst speciālistu

Vērtējot iespējas attīstīt iekļaujošo izglītību Cēsu novadā, D. Briede piekrita, ka svarīgs aspekts ir atbalsta personāls, kas

novadā ir stiprināmā lieta. Diskutējot par iespējām to pie-saistīt, I. Rode dalījās ar ideju, ka speciālisti var nebūt konkrētas skolas darbinieki, bet strādāt plašāk. Elizabete Vectirāne pastāstīja, kā viņi nonākuši līdz risinājumam, ka speciālisti ir pieejami gan pedagogiem, gan vecākiem, lai palīdzētu risināt problēmjautājumus, bet ne vienmēr ir uz vietas skola.

Protams, būtisks aspekts, lai varētu īstenot iekļaujošu izglītību, ir bērnu skaits klasē. Inese Aide norādīja, ja klasē ir 30 audzēkņi, katram bērnam nav iespējama individuāla pieeja. Arī Elizabete Vectirāne akcentēja, ka svarīgs ir gan audzēkņu skaits, gan cik no viņiem ir ar īpašām vajadzībām.

“Šādā iekļaujošā vidē, kur klasēs skolēnu skaits ir samērā mazs, ir iespējams nodrošināt visu skolēnu individuālas vajadzības, mainot esošās programmas, metodes un mācību darba formas,” teica Cēsu Bērzaines pamatskolas – attīstības centra direktora vietniece metodiskajā darbā Sarmīte Gaikē, atzīstot, ka “vispārējās izglītības iestādes pašlaik nav gatavas veiksmīgi iekļaut izglītojamus ar speciālam vajadzībām, kā uzvedības un citiem traucējumiem, jo pedagogiem ir nepieciešama specifiskas zināšanas speciālajā pedagogijā un nepieciešami augsti kvalificēti atbalsta personāls, kuru ne vienmēr vispārējās izglītības iestādēs ir iespējams atļauties.”

## Ieguvumi šodienai un nākotnei

Bērniem ar īpašām vajadzībām mācīties kopā ar citiem vienādā dzīvē ir svarīgi arī, lai apgūtu prasmi socializēties un jau pieaugušo vecumā varētu vieglāk iekļauties sabiedrībā. Ja bērns mācās izolēti, tas viņam ir daudz grūtāk. Diāna Briede aicināja aizdomāties: “Mēs kā vecāki nevērēsim vienmēr būt bērnam blakus, bet vecākiem ir svarīgi, lai bērns, pabeidzot skolu, var patstāvīgi dzīvot, sevi nodrošināt, ie-

kļauties sabiedrībā un būt laimīgs.”

S. Gaikē atzina, ka iekļaujošās izglītības programmas sniedz skolēniem ar īpašām vajadzībām lielākas iespējas saņemt individuālu atbalstu, diferencētu pieeju un organizēt skolēncentru mācību procesu: “Iekļaujošā vide rada apstākļus, kur, sadarbojoties skolēniem ar un bez speciālam vajadzībām, var novērot empātijas un izpratnes rašanos pret citādu, tai pašā laikā izglītojamiem ar speciālam vajadzībām ir iespēja sajūst savas spējas, nozīmīgumu, ieguldījumu kopējā darbā, iegūt atbalstošus draugus. Turklāt skolēniem bez speciālam vajadzībām būtu iespēja saņemt papildu atbalstu, jo klasē vienlaicīgi strādā skolotājs un pedagoga palīgs. Iekļaujošā vide ir vēsta uz sadarbību visos līmeņos, lai sasniegtu vislabākos rezultātus bērna izglītībā: skolēnam un viņa vecākiem, skolotājam, atbalsta personālam un skolas darbiniekiem jāstrādā kā komandai.”

Vērtējot ieguvumus, mācoties bērniem ar dažādām vajadzībām vienā skolā, diskusijas dalībnieki uzsvera arī skolēnu iespēju ieraudzīt, cik pasaule ir daudzveidīga. Bērni kļūst līdzciegāki, tolerantāki, un līdz ar to arī sabiedrība kopumā veidosies labestīgāka, pieņemošāka. Tā ir iespēja ne tikai redzēt dažādo, bet ieraudzīt, kas katrā īpašā, kādi katram ir talanti. Ivo Rode sacīja: “Dzīvē mēs nonākam situācijās, kur mums piespiež būt kopā ar cilvēkiem, ko neesam izvēlējušies. Ne tikai skolā, arī tālāk - darbavietā, ģimenē ieprecoties -, un mēs visi esam tik atšķirīgi un citādi. Un skolā ir iespēja šo dažādību re-

## FAKTS

Cēsu Bērzaines pamatskolā – attīstības centrā jau sperti soļi, lai kļūtu par iekļaujošu skolu – izglītības iestādē mācās vairāk nekā 300 skolēnu, no tiem 63 ir ar mācīšanās traucējumiem, 21 ar somatiskām saslimšanām, deviņi skolēni ar valodas traucējumiem, 37 ar viegliem garīgās attīstības traucējumiem, deviņi ar smagiem garīgās attīstības traucējumiem.